

Ekologické vinohradnictví u nás

První podniky hospodařící v režimu ekologického vinohradnictví se u nás objevily počátkem devadesátých let minulého století. Naprostá většina těchto vinic byla vysázena tzv. interspecifickými odrůdami révy, to znamená kříženci evropské révy vinné s dalšími druhy rodu *Vitis*, které jsou nositeli genů zvýšené odolnosti révy vůči dvěma hlavním houbovým patogenům – plísni révy a padlí révovému.

Výměra těchto ekologických vinic se pohybovala až do roku 2006 kolem 20 hektarů. Od roku 2006 dochází k výraznému nárůstu plochy ekologických vinic. Každoročně přibývá zhruba 200 hektarů takto obhospodařovaných vinic, takže do roku 2011 se výměra ekologicky obhospodařovaných vinic zvýšila na výměru více než 850 hektarů, přičemž bez certifikace a nároku na dotace je ekologicky „na zkoušku“ obhospodařováno dalších zhruba 250 hektarů vinic. Tím se výměra ekologických vinic dostala na úroveň zhruba šesti procent celkové výměry vinic v České republice, což je úroveň srovnatelná s rozsahem ekologického vinohradnictví například v sousedním Rakousku, které v tomto směru patří k evropské špičce. Co je ale velmi významné, ekologické vinohradnictví u nás je se špičkami Evropy srovnatelné i úrovní vinohradnické technologie. Na rozdíl od některých jiných oblastí našeho ekologického zemědělství patří významná část ekologicky hospodařících vinařských podniků k technologické špičce jak z pohledu vinohradnictví, tak kvality produkovaných vín.

Příčiny rozvoje ekologického vinařství

Příčin tohoto vývoje je několik. Vedle obecně vhodných podmínek, jako jsou vyšší dotace na plochu a bodové zvýhodnění ekologických vinařů při soutěži o čerpání podpor na modernizaci sklepních technologií, je rozhodujícím faktorem existence vysoce funkční technologie ochrany vinic a péče o půdu. Jinými slovy, na rozdíl od 90. let dnes vinař hospodařící ekologicky na evropských odrůdách révy vinné neriskuje ztrátu úrody zničením hroznů houbovými chorobami. Na intenzivním vývoji ekologické technologie ochrany vinic se podílí jak Svaz ekologického a integrovaného vinohradnictví Ekovin, tak společnost Biocont Laboratory. V posledních šesti letech byl v úzké součinnosti s německými a rakouskými odborníky vyvinut a experimentálně ověřen vysoce funkční systém ochrany vinic před hlavními houbovými chorobami. Bylo zaregistrováno asi deset nových prostředků ekologické ochrany révy vinné, které spolu s profesionálním poradenstvím poskytují ekologickým vinařům technologický předpoklad pro úspěšné zvládnutí i velmi vysokých infekčních tlaků houbových chorob, což je ve vinohradnictví naprosto zásadní faktor. V extrémně náročném roce 2010 tak byla srovnáním intenzity napadení révy plísni révy, padlím révovým a plísni šedou v ekologických a integrovaných obhospodařovaných vinicích prokázána vysoká účinnost ekologického systému ochrany vinic, plně srovnatelná s integrovanou ochranou. Základem tohoto systému je kombinace špičkových moderních technologií, jako je matení samců škodlivých obalečů feromony, induk-

ce obranných mechanismů révy přírodními elicitory spolu s jednodušími preparáty typu přípravků na bázi bikarbonátů, rostlinných olejů či draselného mýdla. Spolu s kombinací aplikací klasických fungicidů na bázi síry a mědi, které jsou povoleny i v ekologickém zemědělství, je výsledkem vysoce funkční systém ochrany. To vše, doplněno profesionálním poradenstvím, vytváří předpoklad pro úspěšné a rentabilní ekologické vinohradnictví.

Pokud se ptáme po motivech vinařů, které je vedou k přechodu na ekologické vinohradnictví a vinařství, je zde třeba zmínit ještě jeden významný aspekt. Marketingová studie, v níž bylo několik set rakouských ekologických vinařů dotazováno na motivy, které je vedly k rozhodnutí přejít k ekologickému pěstování, ukázala zajímavý fenomén. Více než 40 procent vinařů označilo za hlavní motiv přechodu k ekologii snahu dále zvýšit kvalitu produkovaných vín, a tím i svou konkurenceschopnost v kategorii nejkvalitnějších vín, to znamená v nejkratičtějších segmentech trhu. Zde je zcela jistě klíč k pochopení motivů i našich vinařů.

Udržení a zvyšování půdní úrodnosti

Dalším významným motivem ekologických vinařů je i snaha o zvyšování půdní úrodnosti. Udržení a zvyšování půdní úrodnosti je klíčem k dlouhodobé úspěšnosti nejen ekologického vinohradnictví. Kvůli desítkám let používání pesticidů, minerálních

Druhově bohatý bylinný porost v meziřadí vinice. Tento porost podporuje výskyt užitečných organismů ve vinici a vytváří ročně více než čtyři tuny (v sušině) organické hmoty, kterou nakonec přetvoříme v půdní organismy do podoby živin přístupných i pro kořeny révy vinné

Foto M. Hluchý

peň ekologického vinohradnictví v úzkém slova smyslu. Integrovaná produkce také do značné míry vytvořila předpoklady pro přechod k ekologickému zemědělství i podporou chápání biologických a ekologických principů širokou vinařskou obcí. Druhým důležitým prvkem péče o půdu je pak výroba a aplikace kompostů bohatých na organickou hmotu.

Negativní roli ve vinicích navíc hraje i utužené podorniči ve stopách kol traktorů, kterými se ve vinicích jezdí po desítky let bez ohledu na počasí. Důsledkem tohoto stavu jsou výrazně zhoršené fyzikální, chemické a biologické parametry půdy. V takto poškozené půdě hůř zasakují vodní srážky a přívalové deště do značné míry odtékají bez užtku do toků, kde způsobují další problémy. Rostliny révy vinné mají díky tomuto stavu půdy sníženou odolnost vůči stresu v obdobích sucha, sníženou vitalitu, a tím i sníženou odolnost vůči napadení houbovými patogeny, vřy a některými škůdci.

Cestou z tohoto tristního stavu nejsou žádné zázračné homeopatické prostředky, které se našim frustrovaným zemědělcům snaží prezentovat mnozí „zachránci“ našich půd, ale jejich oživení cestou zvyšování podílu organické hmoty v půdě pěstováním promyšleně sestavených směsí bylin v meziřadí vinic a používání kompostů. Těmito směsmi jsou dnes osety první stovky hektarů především ekologických vinic. Hluboko kořenící byliny, jako je například více-letý ligrus, prokořeňují i podorniční vrstvy půdy, obohacují i hlubší horizonty půdy organickou hmotou, a tím přispívají ke zvýšenému výskytu žížal a mnoha dalších skupin životně důležitých půdních organismů. V tomto směru sehrálo výraznou pozitivní roli již ozelenění meziřadí vinic v systému integrované produkce, která je dnes v našich vinicích uplatněna zhruba na 15 tisících hektarech a tvoří předstu-

dobu se jakoby nic neděje, a pak najednou dojde ke zlomu populace. Když nám v šedesátých letech minulého století zmizely koroptve, myslivci zpozorněli. Dnes už drobná lovná zvěř prostě v krajíně chybí a považuje se to za normální. Ví někdo, jak dlouho a v jakých dávkách se musí používat například insekticidy na bázi analogů hmyzích hormonů, které fungují již ve stopových množstvích a rozkládají se tak pomalu, že v některých státech vůbec nebyly povoleny? Jak dlouho a jak intenzivně musí tyto látky kontaminovat krajinu, než vymřou včely? Entomologové již dlouho alarmují a poukazují na to, že v naší zemědělské krajině chybí zhruba 90 procent motýlů. Ale komu chybí motýli? Komu pak následně chybí hmyzožraví ptáci? Budou nám chybět včely? Nebo půjdeme ve znásilňování přírody (někdy se mluví o matičce přírodě – čtenář promine – je znásilňování matičky morální?) ještě dál? Pokud by to někoho zajímalo, nechtě nahlédne na web Státní rostlinolékařské správy, kde najde statistiku používání těchto skupin insekticidů. A za této situace stále mnozí „odborníci“ nešťastným zemědělcům tvrdí, že tyto přípravky jsou vlastně ekologické.

Významná je podpora biodiverzity

Zde bych si dovolil malé odbočení. Všimli jste si, že nám letos na jaře v krajíně chybí včely? Tento nápadný zlom jedné ze

skupin indikátorů stavu krajiny by nás všechny měl hluboce znepokojit. Zajímá to někoho? Proč včely nepřežívají i dříve rozšířené choroby? Co se změnilo? Dlouhodobé vystavení jakéhokoliv organismu subletálními dávkami cizorodých látek se jak známo projevuje skokově. Nějakou

homoravských vinicích opakovaně ukazují zásadní pozitivní vliv ekologického pěstování na diverzitu většiny monitorovaných skupin organismů. Ve třech konvenčních vinicích byl po tři roky monitoringem denních motýlů zjištěn v průměru výskyt sedmi až osmi druhů denních motýlů

Víno, obecně vzato, je řeckně zbytná komodita. Bez chleba nepřijíme, bez vína ano, i když špatně. Druhý a podstatný rozdíl je v tom, že víno většina konzumentů pije na rozdíl od mléka ne pro nasycení, ale pro potěšení. To znamená, že u vína vyhledává zákazník především kvalitu. Tu

Kvalitní odborné poradenství je v prvních letech ekologického hospodaření jednou z nezbytných podmínek úspěšného přechodu k tomuto vyššímu, především na znalostech založenému hospodaření

Foto Š. Hluchý

v množství pouhých 48 kusů! Toto druhové „bohatství“ bylo zjištěno ve třech konvenčních vinicích při sedmi pozorováních od jara do podzimu na kilometr dlouhých transektech. Pokud by čtenář neměl představu, i Sahara je na jaře živější než takto ošetřovaná „kulturní“ krajina. V ekologických vinicích pak bylo zjištěno v průměru 18 druhů ve 108 kusech. Potenciál ekologicky obhospodařovaných vinic v tomto směru dokládají výsledky zjištěné ve vůbec nejdíverzifikovanějších v monitorovaných jihomoravských vinic, kde bylo po dobu tří let zjišťováno 38 až 42 druhů denních motýlů v množství od 300 do 750 kusů. Pro srovnání – v nejčistších zbytkových jihomoravských lesostepních biotopů jako je Pouzdřanská step či step na Svatém kopečku u Míkulova, chráněných jako přírodní rezervace, bylo stejnou metodou zjištěno od 45 do 57 druhů denních motýlů v množstvích od zhruba 1000 do 1700 kusů. Z tohoto pohledu se ekologické vinice stávají krok za krokem ostrůvkem života v moři téměř mrtvé zemědělské krajiny.

Pohled marketingový

Pokud jde o marketing biovin, ve srovnání s komoditami určenými k přímému konzumu, jako je třeba zelenina či ovoce, se vína chovají z několika důvodů jinak.

vždy znovu originální harmonii vůni a chuti, nad kterou pak znalci i nezalci tak rádi a dlouze diskutují. A nakonec i vzhledem k množství vína, které lze bez poškození zdraví zkonsumovat, nikoho příliš nezajímají informace o množství cizorodých látek. V důsledku této situace se celosvětově v jednotlivých segmentech kvality ceny biovin v průměru pohybují zhruba o 15 procent nad cenami vín konvenčních. Co je však významné, biovína se za zhruba stejné ceny podstatně lépe prodávají. Jestliže celoevropsky zůstává asi 30 procent produkce vína neprodejná, pak biovína tento problém nemají. A pak je zde ten hlavní rozdíl: Po letech intenzivního „studia“ kvality evropských vín a biovin si troufám tvrdit, že vína z ekologických vinic jsou v průměru kvalitnější než ta z vinic konvenčních. Ale zde je skutečně potřebné mít srovnání z mnoha státní a srovnání založené na tisících vzorků vín.

Tedy, z pohledu marketingu, zatím biovinařům zákazníci jejich vína z rukou „nervou“, ale jak známo, na budoucnost je dobré být připraven ...

Ing. Milan Hluchý, Ph.D.
předseda o. s. Ekovin – Svazu ekologicky a integrovaně hospodařících vinařů ČR

Ing. Milan Hluchý, Ph.D., je absolventem VŠZ Brno, obor fytotechnický, a doktorského studia na MZLU Brno v problematice ochrany rostlin. Založil a vede firmu Biocont Laboratory zabývající se biologickou ochranou rostlin. Spolu s Bioinstitutem Olomouc upravil a vydal praktickou příručku FiBL: Ochrana života v ekologickém vinohradnictví před hlavními chorobami a škůdci. Více informací na: <http://www.bioinstitut.cz/publikace>

